

Talán álmodni Az IIF-ről - a felhasználók oldaláról

Baranyai György

A zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár (DFMK) helyzetéből- vagyis a vidék-Magyarország nyilvános közkönyvtári hálózatának egyik közbülső csomópontjából tekintve a kérdést - stratégiai jelentőségű szerepvállalásnak tekintettük azt, hogy a zalai térség jövőbeni fejlődését szolgálva - tehát a majdani információ-felhasználók alapvető fontosságúvá váló egyéni és közösségi érdekeire gondolva - belépünk az IIF-hálózatba s másokat is bejuttassunk oda.^{1-3.}

A helyzetet általánosabban is mérlegelve, olyan következtetésre jutottunk, hogy - hazai körülményeink között - vidéken a megyei könyvtárak lehetnek azok a szerepvállaló bázisintézmények, amelyek a hazai információs infrastruktúra kiterjesztésében nélkülözhetetlenül szükséges második lépést az IIF-ből megtehetik, s így a Könyvtári Információs Rendszert (KIR) felnevelhetik. (A szakma összefogásának s a Könyvtári Egyesülésnek jelentős szerepe lehet ebben.)

Az alapvetést, a döntő első lépést az "elitista" K+F Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program tette meg és teszi azáltal, hogy a magyar szellemi élet meghatározó színtereit - a tudományos, felsőoktatási és információs központok körét - az információs technológia európai igényű követelményeire tekintő figyelemmel a nagyvilágra is nyitott hálózatba fogja.

Az ebből fakadó második lépést, a *korszerűen "populista" áttörést a vidék-Magyarország nyilvános közkönyvtári hálózata teheti meg*, ha a megyei könyvtárak teljes köre és közreműködésükkel a városiak zöme egy éven belül (!) csatlakozik a rendszerhez.

Miért a nyilvános közkönyvtári hálózat? Egyszerűen azért, mert Magyarországon nincs más olyan kiterjedt, kompetens hálózat, amely helyettük és náluk jobban és "közhasznúbban" megteheti ezt. Jusson végre érvényre a szerves fejlesztés józan ökonómiaja!

És miért most? Azért, mert a rendszerváltásban önkormányzati létre áttérő vidék-Magyarországon igen sürgősen, hatékonyan, szervezeten és a legolcsóbb módon kívánatos létrehozni állami szubvencióval a számítógépes technológián alapuló nyilvános információs szolgáltatás könyvtárakba szervült, esélyegyenlőséget és felzárkózást felkínáló hálózatát, a járványszerű modernizálás "fertőzési gócait". Mégpedig úgy, hogy azok az ingyenes és/vagy olcsó hozzáférhetőségükkel nemes hivatásként tölthessék be azt a szerepet, amelyet aljas-nemtelen módon (másutt) az iskolák környekén tanyázó ingyenes kábítószerosztogató-rászoktatók tesznek.

Kézenfekvő, hogy az egységesülő információs rendszerbe kapcsolt megyei és városi könyvtárak így még inkább szerves részeivé válnak vidéken az oktatásfejlesztési programoknak, hiszen mindenhol az oktatási intézmények gyűrűje veszi őket körül, s hagyományosan "területi (házon kívüli) iskolai könyvtárak"-ként is működnek.⁴⁻⁵

Ha az új kulturális kormányzat a nyilvános közkönyvtári hálózatba építhető információs infrastruktúra országos programját konstruktíven felvállalja - sürgősen kidolgoztatja és méltó módon finanszírozza - néhány év múlva már önszervezőbb módon is fejlődhet e hálózat tovább. Addigra az önkormányzati figyelemből és a helyi közösségi érdekeltségéből talán már erre is futja. (Ne csak turistaúton pillanthassunk a jövő információs társadalmába, de hazai talajon is serkenjen fel a teremtmény képzelet.)

Ha viszont ez elmarad, féltő, hogy a közkönyvtári hálózat új kihívásokkal próbára tett alkalmazkodóképessége végzetesen megtörik: vidéki közkönyvtárainkból a társadalmi lét perifériájára felé sodródó rétegeknek majd egyfajta kulturális lacikonyhaként kínálhatunk fogyó szellemi táplálékot - "mesét az írógepről".

* * *

A megyei és városi könyvtárak teljes körének központi finanszírozással történő egységes bekapcsolása az IIF-hálózatba viszonylag olcsó, hiszen a meglévő IIF-hálózat, annak fejlesztési, adatbázisépítési stb. költségei e programot már nem terhelik, s a nagyobb tételű hardver-szoftver beszerzés a legkedvezőbb árajánlattal és kellő szakértelemmel valósítható meg. Az elemi *hardver-szoftver* szükségletek intézményenként talán ezek lehetnének: IBM PC AT, 40-80 Mbyte winchester, színes monitor, Epson FX 1050-es nyomtató, szünetmentes áramforrás, IIF-keretrendszer, Discovery 2400 H típusú modem (telefonvonalas csatlakozás esetén), valamint csomaghálózati NUI, postai üzembehelyezés, üzemeltetési alapköltség, postai alapdíj. A KIR-ben a Magyar Nemzeti Bibliográfia Adatbázis és a Nemzeti Periodika Adatbázis térítésmentes igénybevételét javasoljuk, s az OSZK ezért (is) folyamatos állami szubvenciót kapjon. Egyéb hazai adatbázisok *online* igénybevételében az információ áru jellege érvényesüljön a szolid haszon elve alapján, figyelemmel arra, hogy ezen adatbázisok rendre állami szubvencióval épültek s épülnek, s hogy a telefonvonalas csatlakozókat (felhasználókat) az interurbán telefonköltség is terheli. (A vidéki digitális telefonközpontokba telepítendő ún. sokbox berendezések révén e költségek majd mérséklődnek, hiszen a környékbeli telefonok a megyeszékhelyek X.25-ös végpontjain is beléphetnek majd az IIF-hálózatba.)

Jelen körülmények között igen fontosnak tartjuk, hogy a KIR-be kapcsolt közkönyvtárak nyilvános online szolgáltatása standardizált körű *offline* szolgáltatásokkal egészüljön ki pl. számítógépes jogszabály-nyilvántartó-figyelő rendszer (Igazságügyi Minisztérium vagy UNIO Kft.), MSZHIR (Szabványügyi Hivatal), PRESS-DOK (Országgyűlési Könyvtár) stb., s ezekhez is térítésmentesen vagy jóval mérsékeltebb áron (állami szubvencióval, nagybankok szponzorálása által stb.) jussanak a könyvtárak. Továbbá: a szükséges folyamatok aktualizálására csak a megyei könyvtá-

rak fizessenek elő, viszont folyamatosan joguk legyen a városi könyvtáraknak ingyenesen továbbadni azokat. Megfontolásra ajánljuk: a megyei könyvtárak majd a saját *TEXTAR*-adatbázisukat ingyenesen töltsék le a városi könyvtárak gépeire (s folyamatosan aktualizálják azokat). Ezzel is gazdagíthatjuk a tájékoztatást (helyismereti gyűjtemény stb.) s a megyén belüli könyvtárközi kölcsönzést. (Ez esetben a városi könyvtárak gépeinek winchester-kapacitását ehhez kellene méretezni.)

Kívánatos lenne a KIR-be kapcsolt könyvtárak teljes körét ellátni azonos típusú *telex* készülékekkel (folytatni e téren is a megkezdett programot). A sor végére maradt a talán legnehezebb, az *emberi tényező*, a személyi feltételek kérdése. A képzés, továbbképzés szubvencionált költségei, intézményenként legalább 2-2 fő PC-tanfolyami kiképzése, adatbáziskezelői tanfolyam, programnyelvek ismerete (*Micro-ISIS, DOBIS/LIBIS, TEXTAR, IIF-keretprogram* stb.). Úgy véljük, a képzést egy éven belül, s zömmel megyénként kellene megszervezni, s kisebb részben Budapesten. Költségkímélés céljából központilag készülhetnének ehhez hajlékony lemezen oktatóprogramok is.

Jegyzet

1. BARANYAI György. Belépő a jövő információs társadalmába (!) = Egerszeg, 1989. augusztus 24.
2. BARANYAI György: A "tudásipar" zalaegerszegi bázisa = Zalai Hírlap, 1990. február 27.
3. BARANYAI György: Vállalkozó könyvtárak = Zalai Hírlap, 1990. június 8.
Tanubizonyáságul e cikk néhány részletét közlöm: A Deák Ferenc Megyei Könyvtár igyekezete nyomán Zala megyében a közeli jövőben lehetővé válik, hogy az IIF-rendszerbe a nagyobb városi könyvtárak - a zalaegerszegi, nagykanizsai, keszthelyi és lenti - is bekapcsolódhassanak. A bekapcsolódás gépi feltételeit a Megyei Informatikai Bizottság és a helyi intézményfenntartók közösen biztosítják.
... Az említett információbázisok azonban nemcsak önmagukkal - saját szolgáltatásaik korszerűsítésével - törődnek. Nevezett könyvtárak - a Zalaegerszegi Könyvtárpártoló Alapítvány közreműködésével - a zalai információs infrastruktúra kiépítésében felvállalták a szervezés-gondozás feladatait is. Azaz hozzásegítenek ahhoz, hogy a hazai (és külföldi) szakirodalmi-bibliográfiai adatbázisok kinek-kinek a saját munkahelyéről közvetlenül is elérhetőek legyenek.
... Megkezdődött az információs rendszerhez kapcsolódó telefonvonalas területi hálózat szervezése. Az első zalai csatlakozók köre 19 résztvevőt foglal magába, döntő többségük oktatási-művelődési és egészségügyi intézmény. Az elmúlt napokban újabb csatlakoztak. A Zalaegerszegi Könyvtárpártoló Alapítvány és a Deák Ferenc Megyei Könyvtár ambiciózus programot dolgozott ki: pályázatot nyújtott be a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítványhoz vissza nem térítendő támogatás elnyerésére, "a zalai kisvállalkozók együttműködési köre" javára. Minden elnyert forintot és fillért arra kívánunk fordítani, hogy fél év alatt 30 zalai kisvállalkozás kapcsolódhasson be az információs adatbázisokhoz elvezető rendszerbe. A Deák Ferenc Megyei Könyvtár vállalta, hogy a fentebb említett csatlakozói-együttműködési kör mintegy félszáz résztvevője számára ingyenesen biztosítja az adatbázis-kezelői kurzuson való részvételt, az adatbázisok ingyenes gyakorló használatát és a folyamatos szaktanácsadást (augusztus 27-től kezdődően hétfő délelőttönként, legalább 20 alkalommal).
A közvetítői haszonszerzés mindennemű vádjától mentesen vállalkozó megyei könyvtár nyílt üzletpolitikát folytat: feltevéssünk szerint ugyanis e szervezői-gondozói menedzseri tevékenység olyan

befektetés, amely az önzetlen közreműködést kísérő erkölcsi elismerésben, a helyi társadalomban kivívott közmegebecsülésben, a közkönyvtárakat fenntartó támogatásban, s a majdan sikeres kisvállalkozások önkéntes alapon történő viszonttámogatásában nyilvánul meg.

Vagyis reméljük, hogy az érintettek a kiszolgálásukban serénykedő könyvtárakat s a Zalaegerszegi Könyvtárpártoló Alapítványt a tartós közérdekű kulturális céljaik megvalósításában a következő évek során is segítik.

4. Az egerszegi Könyvtárpártoló Alapítvány oktatásfejlesztési programja = Egerszeg, 1990. március 8.
5. BARANYAI György: Nem szeretném bírálni a "magyar oktatási" törvénykezést... = Egerszeg, 1990. március 15.

ABC:

AZ

INFORMÁCIÓS

RENDSZERVÁLTÁS!

profi

INFORMÁCIÓ-

SZOLGÁLTATÁS

EZT KÍNÁLHATJA VIDÉKEN A

MEGYEI ÉS VÁROSI

KÖNYVTÁR-

HÁLÓZAT

